

Ježišova cesta do Emauz

Rekolekčný príhovor diecézneho biskupa Františka Trstenského v dňoch 6.-10. novembra 2023

Z Evanjelia podľa Lukáša 24, 13-35

¹³V ten deň išli dvaja z nich do dediny zvanej Emauzy, ktorá bola od Jeruzalema vzdialená šesťdesiat stadií, ¹⁴a zhovárali sa o všetkom, čo sa prihodilo. ¹⁵Ako sa tak zhovárali a spoločne uvažovali, priblížil sa k nim sám Ježiš a išiel s nimi. ¹⁶Ich oči boli zastreté, aby ho nepoznali. ¹⁷I spýtal sa ich: "O čom sa to cestou zhovárate?" Zastavili sa zronení ¹⁸a jeden z nich menom Kleopas, mu povedal: "Ty si vari jediný cudzinec v Jeruzaleme, ktorý nevie, čo sa tam stalo v týchto dňoch?" ¹⁹On im povedal: "A čo?" Oni mu vraveli: "No s Ježišom Nazaretským, ktorý bol prorokom, mocným v čine i v reči pred Bohom aj pred všetkým ľudom; ²⁰ako ho veľkňazi a naši poprední muži dali odsúdiť na smrť a ukrižovali. ²¹A my sme dúfali, že on vykúpi Izrael. Ale dnes je už tretí deň, ako sa to všetko stalo. ²²Niektoré ženy z našich nás aj naľakali. Pred svitaním boli pri hrobe, ²³a keď nenašli jeho telo, prišli a tvrdili, že sa im zjavili anjeli a hovorili, že on žije. ²⁴Niektorí z našich odišli k hrobu a zistili, že je to tak, ako vraveli ženy, ale jeho nevideli." ²⁵On im povedal: "Vy nechápaví a ťarbaví srdcom uveriť všetko, čo hovorili proroci! ²⁶Či nemal Mesiáš toto všetko vytrpieť, a tak vojsť do svojej slávy?" ²⁷A počnúc od Mojžiša a všetkých Prorokov, vykladal im, čo sa naňho v celom Písme vzťahovalo. ²⁸Tak sa priblížili k dedine, do ktorej šli, a on sa tváril, že ide ďalej. ²⁹Ale oni naň naliehali: "Zostaň s nami, lebo sa zvečerieva a deň sa už schýlil!" Vošiel teda a zostal s nimi. ³⁰A keď sedel s nimi pri stole, vzal chlieb a dobrorečil, lámal ho a podával im ho. ³¹Vtom sa im otvorili oči a spoznali ho. Ale on im zmizol. ³²Tu si povedali: "Či nám nehorelo srdce, keď sa s nami cestou rozprával a vysvetľoval nám Písma?" ³³A ešte v tú hodinu vstali a vrátili sa do Jeruzalema. Tam našli zhromaždených Jedenástich a iných s nimi ³⁴a tí im povedali: "Pán naozaj vstal z mŕtvych a zjavil sa Šimonovi." ³⁵Aj oni porozprávali, čo sa im stalo cestou a ako ho spoznali pri lámaní chleba.

Milí bratia v biskupskej, kňazskej a diakonskej službe, ponúkam Vám pastoračný plán, ktorým ako diecézny biskup vnímam konkrétnu situáciu, ktorú prežívame v našej partikulárnej Cirkvi a pokúsim sa vnímať aj znamenia čias tejto doby. Predkladám Vám ho ako cestu pre nás na najbližšie mesiace do júna 2024, ktorá, ak dobrý Boh dá, bude mať svoje pokračovanie v ďalších rokoch.

Evanjeliový obraz emauzských učeníkov (Lk 24,13-35) je príbehom stratenej a znovuobjavenej nádeje. Chcem, aby sme ho nielen my, kňazi, ale celá naša diecézna rodina spoločne prerodzímali a nasledovali počas nového liturgicko-pastoračného roka od začiatku adventu 3. decembra 2023. Do budúcnosti je mojou túžbou vždy na začiatku septembra ponúknuť pastoračný plán na nový školský rok. Preto to chcem robiť na začiatku školského roka, lebo to zodpovedá aj aktivitám, ktoré sa uskutočňujú počas školského roka a čas prázdnin je obdobím na oddych a načerpanie síl nás ako aj našich farníkov.

Ježišova cesta do Emauz vedie jeho dvoch učeníkov späť do Jeruzalema. Aj nás musí priviesť späť do Jeruzalema. Je to cesta zrelej viery, odvážneho nasledovania a radostného svedectva.

Evanjelista umiestňuje príbeh emauzských učeníkov „do toho istého dňa“. Je to „prvý deň týždňa“ (Lk 24,1) – deň zmŕtvychvstania – ktorý znamená pre učeníkov začiatok nového času, ak sú ochotní prijať novosť, ktorú je Boh schopný vnieť do ľudského diania. Chceme byť ľuďmi Veľkej Noci.

Ak pozorne čítame text, uvedomíme si, že práve táto novosť obom učeníkom spočiatku chýba: hovoria o prázdnom hrobe, o videní anjelov a o zvestovaní zmŕtvychvstania, o tom, čo ženy a učeníci keď išli k hrobu, videli a počuli; napriek tomu sa vracajú so smutnými tvármi. Videli zlyhanie svojich očakávaní. Ich nedostatok sebadôvery je možno motivovaný strachom a zmätkom. Faktom zostáva, že práve v tej najlepšej chvíli, teda keď mohli mať dôkaz o Ježišovi a ako sa to všetko vyvinie ďalej, sa rozhodli odísť sklamaní z Jeruzalema. Milí bratia kňazi, nechajme sa aj my preniknúť vždy znova a znova novosťou Ježišovho evanjelia.

Všetko sa začína meniť v živote dvoch učeníkov vtedy, keď sa k nim pridá neznámy spolupútnik, s ktorým sa podelia o trpkosť. Aj my si uvedomíme, že Boží Syn stále prechádza okolo, pretože nám sľúbil: „*Ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta.*“ (Mt 28, 20)

Najprv sa Ježiš „*priblížil a kráčal s nimi*“. Tieto dve slovesá vyjadrujú blízkosť Boha k ľuďom a zdieľanie ich existencie prostredníctvom tajomstva vtelenia Krista. Stretnutie je jedným z najkrajších obrazov prítomnosti Boha medzi nami. A tak nám ukazuje štýl, akým musíme pristupovať ku každému, koho stretne na našich cestách; ale ešte predtým nám ukazuje, ako sa nám stáva blízkym. Nikto nemôže dať to, čo nemá: nemôžeme autenticky pristupovať k druhým a kráčať s nimi úprimne, ak nedovolíme Kristovi, aby sa k nám priblížil a kráčal vedľa nás.

Pán nás necháva vyventilovať, alebo skôr provokuje naše uvažovanie: „*O čom sa to cestou zhovárate?*“ (Lk 24,17) – pretože sa nebojí našich sťažností. Pán nás aj dnes pozýva, aby sme slobodne hovorili, rozprávali o našich zápasoch a nádejach; berie sklamanie, reptanie, utrpenie, kritiku vážne, bez toho, aby vrátil úder za ranu, ale snažil sa pochopiť, „čo je vo vnútri“. Prosím, robme to aj ako kňazi slobodne. V Ježišovom štýle je počúvanie reality a skúseností aj pre nás učeníkov prvým krokom k autentickému rozlišovaniu. Už od prých chvíľ svojej existencie, Cirkev mala túto dôležitú vlastnosť. Apoštoli to urobili, keď brali vážne správu o probléme v komunite Jeruzalema a potom sa rozhodli ustanoviť siedmich diakonov (porov. Sk 6). Neskôr prejavili podobnú odvahu a otvorenosť, keď rozhodli o prijatí pohanov do kresťanstva na zhromaždení v Jeruzaleme (Sk 15).

Pán Ježiš nazýva učeníkov „*nechápanými a ťarbavými srdcom*“ (Lk 24,25) nie preto, že by sa Ježiš pustil do karhania, ale preto, že číta hĺbku ich srdc. Prísne Ježišovo slovo sa tak stáva zjavením: nie odsúdením, ale výrok, ktorý vrhá svetlo. Učeníci každej doby sú „*nechápanými a ťarbavými srdcom*“, keď prijímajú kritériá na čítanie reality, ktoré ignorujú Krista, keď uprednostňujeme svetské parametre a ľudské uvažovanie. Nestačí logika tohto sveta. Potrebujeme Kristov pohľad.

Rozhodnutie stať sa Ježišovým učeníkom nechráni pred bojom o vieru a nedorozumeniami, ale je to jediný spôsob, ako rozpoznať prítomnosť Zmŕtvychvstalého v našich dejinách. Existuje mnoho spôsobov, ktorými sa On sprítomňuje. Robí to slovom a sviatosťami, robí to aj v životných skúsenostiach, v spoločenstve a pri stretnutí s každým človekom, najmä s tými, ktorí najviac potrebujú pozornosť.

Ak Ježiš koná, akoby mal ísť ďalej, je to len preto, že chce, aby sme mu, podobne ako emauzskí učeníci, nástojčivo povedali: „*Zostaň s nami, lebo sa zvečerieva...*“. V tejto prosbe je všetko, čo od Neho potrebujeme, keď si uvedomíme, že to nemôžeme urobiť sami. Je tu snaha o obrátenie, ktoré cítime ako potrebné, ale na ktoré niekedy nemáme odvahu. Predtým dvaja učeníci mysleli len na sťažovanie sa, na obnovenie minulosti, na to, že sa opäť zatvoria vo svojej dedine; teraz začínajú chápať, že sa môžu otvoriť iným, aj neznámemu pútnikovi a stať sa pohostinným spoločenstvom. Aj my potrebujeme obrátenie, milí kňazi. Ježiš vošiel a zostal s nimi. Využívajme sviatosti a naše ohlasovanie ako príležitosť na osobný a bezprostredný spôsob stretnutia, lebo neraz sme slávenie sviatostí

vyprázdňali od ich existenciálneho významu a zredukovali sme ich na „veci“, ktoré je potrebné vyslúžiť a odovzdať.

Nakoniec, len čo ho učeníci stihli spoznať, Ježiš im „zmizol“. Niektorí by si mohli myslieť, že jeho spôsob vystupovania je naozaj zvláštny. Keď ho potrebujeme, tak zmizne. Ale ak sa nad tým zamyslíme, toto je spôsob konania tých, ktorí vychovávajú, formujú a pomáhajú rásť, nechávajú ich slobodných rozhodovať sa. V živote rodičov nestačí dieťa chcieť, počať, porodiť ho a vychovávať. Je potrebný ďalší krok, rovnako potrebný ako tie predchádzajúce: rodičia musia nechať svoje deti ísť, pretože len tak im umožnia byť tým, čím sa musia stať. Ježišova prítomnosť je tajomná – pretože chce, aby sme ho spoznali v tom, čo nám ukázal, a od nás očakáva, že jeho skrytú blízkosť zviditeľníme. Niekedy sa nám zdá, že Boh je ďaleko a nestará sa o nás; ale predovšetkým v týchto chvíľach nám tajomne pomáha stať sa dospelými vo viere a v živote.

Teraz Vám chcem ponúknuť tri prvky, ktoré charakterizujú Ježišovu cestu do Emauz. Kristus nám ponúka nový štýl. Tieto tri prvky nás budú sprevádzať v troch etapách našej diecézy.

1. krok: Počúvanie a prijatie (Od začiatku adventu do 3. cezročnej nedele – Nedele Božieho slova) – symbol SVIECA

Keď Ježiš pristúpi k dvom učeníkom, nechá ich vyrozprávať sa, čím naplno a s úctou akceptuje ich emócie, nepokoj a sklamanie. Využije to, že ho nepoznali, aby mohli všetko povedať. Toto slobodné rozprávanie im pomáha uvedomiť si, čo sa stalo, ujasniť si očakávania, vyjadriť svoje pochybnosti a svoje potreby.

Skutočné prijatie nastáva iba tam, kde ten druhý dostane príležitosť slobodne vyjadriť všetko, čím sa hýba jeho vnútro, bez predsudkov ale aj bez vopred pripravených odpovedí.

Blízkosť je osobná skúsenosť. Prosím Vás o kňazskú blízkosť medzi sebou, vzájomný úctivý záujem. Blízkosť nemožno zredukovať len na snahu jednotlivcov. Naše farnosti a spoločenstvá sa môžu stať priestormi blízkosti, kde každý zažije prijatie, vypočutie, spoločenstvo. Je nevyhnutné, aby komunity vedeli stáť pri ľuďoch, ktorí zažívajú „krízové“ obdobie v živote. Najmä mladá generácia je citlivá na tento prístup. Musíme sa vrátiť ku kultúrnosti. Bratia kňazi, veľmi Vás prosím o slušnosť vo vyjadrovaní a prístupe k sebe aj k druhým. Cirkev je strážkyňou aj týchto hodnôt.

2. krok: Prvenstvo Božieho slova (Od Nedele Božieho slova do Veľkej Noci) – symbol: BIBLIA

Ježiš začne emauzským učeníkom vysvetľovať význam Písma vo vzťahu k Nemu. Jeho odpoveď vychádza z ich otázok, no kladie ich z iného uhla pohľadu a otvára ich širšej perspektíve. Kým sa tí dvaja spolu rozprávajú, nevedia sa ubrániť ľútosti, pretože sa naďalej pozerajú na veci zo svojho úzkeho uhla pohľadu a to ich dusí. Ježiš pozdvihuje úroveň rozhovoru a sprevádza oboch učeníkov krok za krokom k stále hlbšiemu porozumeniu.

Opätovné zameranie sa na Božie slovo je nevyhnutné na osvetlenie tajomstva života, znovuobjavenie dôvodov nádeje a zmenu smeru cesty. Dobré vieme, že kontakt s Božím slovom je pre nás životne dôležitý, ale často sa tento kontakt obmedzuje na povrchné čítanie alebo viac-menej hĺbkové poznanie iba samotného textu avšak bez spätnej väzby a následkov. Aj našim katechézám a homíliám niekedy hrozí, že stratia sviežosť evanjelia. Potrebujeme obnoviť prvenstvo Svätého písma v homíliách a v našom živote. Spoznať Ježiša a byť s Ježišom je dnes možné predovšetkým prostredníctvom vytrvalého rozjímania o Božom slove, ktoré je zhrnuté v Kristovi. Znova pripomínam vyjadrenie svätého Hieronyma: „Neznalosť Písma je v skutočnosti neznalosťou Krista.“

3. krok: Centralita Eucharistie (Od Veľkej noci do konca júna) – KRÍŽ

Je tu ešte jeden primát priamo spojený s Božím slovom a ktorý je pre nás podstatný: centralita Eucharistie. Emauzskí učeníci spoznávajú Ježiša v lámaní chleba. Už od prvého kresťanského spoločenstva je Eucharistia základom nového života, z ktorého všetko začína a do ktorého sa všetko vracia. Ale pod podmienkou, že nejde len o vonkajšie gesto, ale skôr o stretnutie, ktoré skutočne obnovuje ľudskú existenciu prostredníctvom účasti na tajomstve Krista.

Milí bratia kňazi, sústreďme sa na autentické pochopenie a vedomú účasť, aby všetky naše rozhodnutia a činy boli inšpirované modelom, ktorý nám ponúka Eucharistia. Žiada sa od nás, aby sme najskôr my sami objavili krásu liturgie a stojí pred nami naliehavosť autentickej liturgickej formácie celého Božieho ľudu. Ale prosím, pamätajte, že aj ľudová zbožnosť má svoju dôležitú úlohu. Neposmievajme sa jej, neznevažujme ju, očisťujme ju od nánosov nesprávneho prístupu a aktualizujme na prostredie konkrétnej farnosti.

Rozprávanie o veľkonočnej skúsenosti medzi dvoma emauzskými učeníkmi, Jedenástimi a ostatnými, ktorí boli s nimi, ich privádza k záveru. Je to porovnanie s Tradíciou a Učiteľským úradom vo vzájomnom počúvaní, ktoré sa realizuje „s Petrom a pod Petrom“ a nikdy nie bez neho alebo dokonca proti nemu.

Nakoniec Ježišova Matka po Veľkej noci zostáva v Jeruzaleme: vo Večeradle spolu s apoštolmi je prítomná ona (porov. Sk 1,14), ktorá sa pod krížom stala Matkou „milovaného učeníka“. Cirkevné poslanie začína a pokračuje v spoločnosti Ježišovej Matky. Bratia kňazi, aj nám Božia Matka ukazuje na svojho Syna. Rozvíjajme zdravú mariánsku úctu.

Ďakujem za Vašu pozornosť!